

Obdivovanou, ale též zatracovanou malířkou našeho i francouzského kulturního života 2. poloviny 19. a začátku 20. století byla žena, jejíž názory a také životní styl ovlivnily mnoho malířů i spisovatelů, z nichž velká část byla jejími přáteli. Tato žena se stala mecenáškou mnoha umělců, podporovala však i lidové umění, zvláště na Moravském Slovácku a Horňácku.

Zdenka Braunerová (pokřtěná jako Zdislava Rosalina Augusta) se narodila 9. dubna 1858 v Praze jako poslední ze čtveřice dětí tehdy známého politika JUDr. Františka Augusta Braunera a jeho ženy Augusty, rozené Neumannové. Otec byl poslancem českého sněmu a představitelem tehdejší staročeské politiky. Matka byla dcerou vynikajícího vědce v oboru chemie a národního hospodářství, profesora pražské techniky. Nejstarší bratr Vladimír se stal po otci advokátem, druhý bratr Bohuslav významným českým vědcem a sestra Anna se provdala za francouzského literáta Elemiera Bourgese, s nímž žila ve Francii.

V bytě u Braunerů na pražském Perštýně se setkávali mnozí čeští výtvarníci a literáti, a tak děti Braunerovy měly už od dětství možnost stýkat se s významnými osobnostmi, jako například s rodinou Palackých, Riegerů, Josefem Václavem Sládkem a dalšími. A tak Zdenka, stejně jako její sourozenci, mohla v této společnosti získávat vědomosti, ale i tříbit své názory. Už jako dítě chodila na lekce malování k Amélii Mánesové – to však bylo pro děti v rodinách podobného postavení v té době běžné. Patřilo k bontonu získat i částečné výtvarné vzdělání či hrát na hudební nástroj.

Vyšší dívčí školu navštěvovala Zdenka koncem 60. let společně se sestrou Annou v Praze ve Vodičkově ulici, kde studovala u Soběslava H. Pinkase. Byla to škola, která svými učebními plány a úrovní byla předchůdkyní pozdějších škol měšťanských. Prospívala dobře, ale rozhodně nepatřila k vzorným žákyním. Pošťuchování spolužaček a tropení naschválů učitelům patřilo k jejím oblíbeným aktivitám. Kromě dívčí školy Zdenka navštěvovala Prokšovu hudební školu, kde se učila hrát na klavír, což ji bavilo, protože byla velmi muzikální. Záliba v hraní a zpěvu ji dokonce přivedla k úvahám, zda by se nemohla stát zpěvačkou.

Po absolvování dívčí školy veřejné vzdělání pro obě sestry končilo. I dcery říšského a zemského poslance si o maturitě zatím mohly nechat jen zdát. Zdenka ale i nadále brala soukromé hodiny zpěvu a hudby, společně s matkou a sestrou navštěvovaly přednášky pořádané v Americkém klubu v Praze. Také začala chodit na lekce malování k Antonínu Chitussimu. On a láska k přírodě ji přivedli ke krajinářství. Chitussi její malování bral pouze jako zálibu, ne jako celoživotní poslání. Zdenka nejprve váhala, zda se věnovat zpěvu nebo malířství, ale cesta do Paříže definitivně rozhodla.

V Paříži měl na Zdenku velký vliv její budoucí švagr, spisovatel Elemir Bourges, který ji zasvěcoval do všech druhů umění. Poznala díky němu přední umělce, jako byli Maurice Maeterlinck, Anatole France a další. Francii Zdenka milovala, přesto své češství a vlastenectví měla hluboko v srdci. Odloučena od domova prožívala lásku k vlasti o to silněji. Oblečena v českém kroji zpívala národní písně a snažila se francouzským lidem přiblížit českou kulturu a umění. Mnoho z francouzských umělců tím inspirovala. Paříž se jí stala druhým domovem. Pobývala v ní v letech 1881 a 1885-1893, kdy navštěvovala soukromou akademii Collarossi. V Paříži Zdenka dozrála nejen jako člověk, ale především po umělecké stránce. Dosáhla tam i svých prvních úspěchů, k nimž patřila například účast na ženské výstavě v Champs Elysées.

Domů se Zdenka vrátila již jako zralá výtvarnice. Po návratu z Paříže se začala významně věnovat grafice. Zobrazovala na ní především starou Prahu a bojovala tak za její záchranu. V tomto úsilí se spojila s Vilémem Mrštíkem. Svou pozornost obrátila ale i na knižní grafiku. Byla to právě ona, kdo pozvedl obrazovou část knihy na úroveň textu. Ilustrovala například Mrštíkovu knihu Pohádka máje a celou řadu dalších děl neméně slavných autorů – Oskara Wilda, Julia Zeyera, Paula Claudela, Růženy Jesenské, Miloše Martena a jiných.

V osobním životě Zdenky Braunerové bylo mnoho krásných i těžkých okamžiků. První velkou opěťovanou láskou byl její učitel Chitussi, který však neměl pochopení pro její výtvarné ambice. Později se nejlepším přítelem stal o sedmnáct let starší básník Julius Zeyer. Celý život si dopisovali, scházeli se, ale jejich vztah nebyl nikdy naplněn. Nejbliže ke sňatku měla s Vilémem Mrštíkem. Tomu však po čase začal vadit Zdenčin rozhled, vzdělání, ale i jistý sklon ho ovládat. Významné pouto ji spojovalo s mladším spisovatelem Milošem Martenem, bohužel kvůli Zdenčinu strachu ze zklamání ani tento vztah nedošel naplnění. A tak už na manželství nepomýšlela.

Část svého dětství Zdenka prožila společně s rodiči a sourozenci na chalupě v Roztokách u Prahy. K tomuto místu měla velmi silné citové vazby, a tak v roce 1903 si v dnešním Braunerově mlýně nechala postavit ateliér podle vlastního návrhu, pro který našla inspiraci v anglickém časopise The Studio. V době, kdy ženy neměly ani volební právo a právně i lidsky byly považovány za jakési přívěsky mužů, si Zdenka Braunerová žila na volné noze a ze své práce a slušného rodinného majetku živila řadu českých umělců.

Nade vše spoléhala na své přátele, se kterými ráda trávila celé hodiny v Braunerově mlýně, ve svém ateliéru pro ně pořádala zahradní slavnosti a čajové dýchánky se čtením poezie. V posledních letech svého života byl jejím nejbližším přítelem Paul Claudel, francouzský básník a dramatik, který v Praze působil jako konzul. Naučila ho chápat českou duši a české umění. Inspirovala ho ke knize Obrazy svatých z Čech.

Velkou láskou Braunerové se stalo také Moravské Slovácko. Měla ráda venkovský lid, jeho tradice, viděla v něm největší poklad národa. Často si do svého skicáku vkreslovala výšivky, kroje a malovaná venkovská žudra. Zpřístupnila tak naše lidové umění i v zahraničí, zvláště v Paříži. Stala se podporovatelkou národopisných kroužků na Slovácku, kroužků lidového umění a to nejen po stránce morální, ale i hmotné. Občas se věnovala i malířské výzdobě skla. Přínos Zdenky Braunerové spočívá také v oblasti zpřístupnění moderní grafiky. Dostala nabídku členství ve sdružení grafiků Hollar, za což jim na oplátku ve své závěti věnovala velkou část pozůstalosti.

Zdenka Braunerová na sebe během života upoutávala pozornost spousty umělců svým osobitým stylem, neobvyklou energií, všestranností a hlubokým vzděláním. Zemřela 23. května 1934. Ani pak na ni její přátelé nezapomněli. Malíř Jan Zrzavý o ní napsal: *„Byla neobyčejnou ženou, byla vtipná, vzdělaná, originální, měla báječný vkus, pronikavý rozum a zvláštní půvab. Pro slovo nešla daleko. Veselí a optimismus měla jako málokterý mladý člověk. Dodávala víru a chuť do života.“*

*„Pod čarovným štětcem jejím červené a modré květy vyrůstaly,
jejím dechem důmyslným ze skla drobní koníčkové vstali.
Jestli zbylo trochu peněz v kapse, která děravá vždy byla,
to patřilo chudým, nebo dětem sladkých věcí z krosny nakoupila...“*
(Paul Claudel)